

Egyéb források

- <http://uj.katolikus.hu/adattar.php?h=4> (letöltés: 2012. március. 1.)
- www.mtak.hu/interreg/kotet2/20_fedor.pdf (letöltés: 2012. március 20.)
- <http://www.cegled-plebania.net/piszkos-anyagiak/> (letöltés: 2012. november 10.)
- www.allamkincstar.gov.hu/humanfenntartok/ (letöltés: 2012. október 14.)
- <http://www.lmrkat.hu/firstpage.php> (letöltés: 2012. szeptember 30.)
- 0036 jelentés a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem és a Budapesti Evangélikus Gimnázium (Fasor) ellenőrzéséről
- Állami Számvevőszék Ellenőrzési kézikönyve

12.**A Magyarországi Református Egyház közoktatási tevékenységre vonatkozó belső szabályai***Ajtai Ferenc***Bevezető**

Az egyházak jelentős szerepet töltenek be a közszolgáltatások nyújtásában a mai Magyarországon. Ez a szerep egyre inkább meghatározóvá válik napjainkban.

1989-től kezdve a rendszerváltás az egyházak működési feltételeit jelentősen megváltoztatta. A 90-es évektől kezdve ismét megjelentek és fokozatosan hozzájutottak ahhoz a vagyonhoz és támogatáshoz, amely lehetővé teszi, hogy a társadalomban újra közcélú szerepeket kapjanak. Magyarországon a közszolgáltatásokon belül a humán szolgáltatások területén játszanak fontos szerepet az egyházak. Emellett természetesen a fő tevékenységük a hitélethez kapcsolódik, aminek bemutatása nem képezi a tanulmány célját.

A közszolgáltatások területén két feladat-ellátási módot különíthetünk el az egyházakkal kapcsolatosan. Egyrésztől más szolgáltatásokhoz kapcsolódó tevékenységet végeznek, amikor egy közszektorhoz tartozó feladathoz kapcsolódóan töltenek be funkciót, például általános iskolában hitoktatást végeznek. Másrésztől pedig önálló intézményfenntartóként bekapcsolódnak a közszolgáltatások megvalósításába (Horváth M., 2005). Magyarországon leginkább a katolikus, illetve a református egyház az, amely a kistélepléseken is jelen van és infrastruktúrával (intézmény, épület, alkalmazottak) rendelkezik, ez fontos tényező a feladatok ellátásánál.

A közoktatási intézmények többségének fenntartása önkormányzati feladat. Nem önkormányzati intézmények (egyházak, felekezetek, alapítványok) az óvodák 7,1%-át, az általános iskolák 8%-át, a szakiskolák 21,8%-át, a középiskolák több mint harmadát (36,1%-át) működtetik. A létszám szerinti arányuk azonban ennél jóval kisebb, mivel a nem önkormányzati intézmények többségében az átlagnál alacsonyabb létszámúak az osztályok és csoportok (Bakó et. al, 2009). A Magyarországi Református Egyház keretében összesen 210 óvodában, közoktatási és felsőoktatási intézményben közel 45 ezer diák vesz részt oktatásban, nevelésben.

Jelen dolgozat főként a Magyarországi Református Egyház belső normáit elemzi és mutatja be a közoktatás példáján. A tanulmány célja, hogy feltérképezze a Református Egyház szabályszerűségeit, működési mechanizmusait a közszolgáltatások megvalósítása során, ami által következtetéseket vonhatunk le az egyházak által ellátott közfeladatokra vonatkozóan.

1. A Magyarországi Református Egyház felépítése

A református egyház szervezeti rendje és egyházkormányzata (Gesztelyi, 1991) a zsinat-presbitéri elven alapul. Ez az elv nagy fontosságot tulajdonít az önkormányzati szerveknek és a nem lelkeszi szolgálatot végző úgynevezett világi egyháztagoknak az egyházkormányzásban. A presbitériumot és a lelkipásztort a gyülekezet tagjai választják. A gyülekezet vezető testülete a presbitérium, amelynek elnöke a gyülekezeti tagok által választott lelkeszi, aki a gondnokkal együtt dönt az egyházközség egészét érintő ügyekben. Minden kormányzati szinten a kettős elnöklés érvényesül, amely azt jelenti, hogy minden egyes szinten egy lelkeszi és egy világi elnök helyezkedik el. A magasabb tisztségekre való választás a presbitérium joga, a témával kapcsolatban például egy egyházi általános iskola intézmény vezetőjének kinevezése. Az egyházközségek területi elv szerint egyházmegyékbe rendeződnek, amelynek élén az esperes és az egyházmegyei gondnok áll. Több egyházmegyének felsőbb hatósággá egyesülése az egyházkerület, amelynek lelkeszi elnöke a püspök, világi elnöke a főgondnok. Sajátosan magyar vonás, hogy a kollektív testületek mellett a püspöki tisztelet is megőrizte az egyházat. A püspök az egyházkerületi közgyűlésnek tartozik beszámolási kötelezettséggel.

Az egész egyházat egyetemlegesen érintő ügyekben a Zsinat dönt és intézkedik. A Zsinatban számarányuknak megfelelően képviseltetik magukat az egyes egyházkerületek, lelkeszek és egyháziak egyenlő arányban. A Magyarországi Református Egyház Zsinata a legfőbb törvényhozó, határozó és intézkedő testülete. Megállapítja az egyház tanait, alkotmányát, határozatot hoz egyházkerületek létesítéséről és megszüntetéséről, meghatározza az egyházi törvénykezés és fegyelmezés rendjét, szabályrendeleteket alkot az ünnepekről, az istentiszteletek rendjéről, a lelkeszképzés kérdéseiről és gyűjtemények ügyeiről. Állást foglal és dönt az egyházépítő és az ember javát szolgáló munka általános szervezésében és irányításában és általában minden olyan kérdésben, amelyek a Magyarországi Református Egyház legfőbb állásfoglalását vagy döntését igénylik. A Zsinat megbízatásának időtartama hat év. A Zsinatnak összesen 100 tagja van. Közülük 20-an tisztségükönél fogva tagok, 80-at pedig az egyes egyházkerületek presbitériumai, illetőleg közgyűlései választanak a megadott keretszámok figyelembevételével. A Zsinat rendszeresen ülésezik.

A Zsinat a tanácskozási ügyek előkészítésére zsinati szakbizottságokat választ. A zsinati bizottságok a Zsinat szakmai tanácskozó, véleményező és döntés-előkészítő szervei. A Zsinatnak állandó bizottságokat kell felállítania:

- a) Diakóniai és Egészségügyi Bizottság,
- b) Gazdasági Bizottság,
- c) Jogi és Egyházalkotmányi Bizottság,
- d) Kommunikációs Bizottság,
- e) Külügyi és Ökumenikus Bizottság,
- f) Missziói Bizottság,
- g) Nyugdíjintézeti Intézőbizottság,
- h) Oktatásügyi Bizottság,
- i) Számvizsgáló Bizottság,
- j) Tanulmányi és Teológiai Bizottság.

A Zsinat a törvényhozás körébe nem tartozó feladatok időközi teljesítésére a Zsinat tartamára Zsinati Tanácsot választ. A Zsinati Tanács az egyházkerületek püspökeiből és főgondnokából, a zsinati tanácsosból, a zsinati jogtanácsosból, a Zsinat által saját kebeléből titkos szavazással választott 10 lelkeszi és 10 nem lelkeszi tagból áll.¹ A Magyarországi Református Egyház egészét érintő ügyek intézésének irányítását a Zsinati Elnökségi Tanács végzi. A Zsinat, a Zsinati Tanács és a Zsinat Elnöksége hatáskörébe tartozó feladatok ügyintézését a Zsinati Iroda végzi, tehát ezen szerv fogja az operatív feladatokat ellátni az egyházon belül.

A Magyarországi Református Egyház területileg 4 egyházkerületre oszlik, ezen belül 27 egyházmegyére tagolódik. A legkisebb egység az egyházközség, hétköznapi néven gyülekezet.² Az egyházközség önkormányzati és igazgatási feladatait a következő testületek teljesítik:

- a) az egyházközségi közgyűlés,
- b) a presbitérium,
- c) az egyházközség elnöksége: a lelkeszi és a főgondnok (gondnok) együttesen,
- d) az egyházközség tisztségviselői és alkalmazottai,
- e) a presbitérium által létrehozott bizottságok.³

A gyülekezetek anyagilag önfenntartók, a hívek önkéntes adományaiból fedezik az egyházközség anyagi kiadásait. A lelkipásztor a gyülekezettől kapja fizetését a presbitérium által meghatározott összegben. A lelkeszek és a presbiterek az egyházi élet vezetői posztjain a presbitériánus hagyomány szerint egyenlő számban foglalnak helyet. A gyülekezetekben azonban a dolog természetéből fakadóan kevesebb lelkeszi, mint presbiter teljesít szolgálatot. Sok hasonlóság van a két szolgálat között. Mindkét tisztségnek lényeges megbízatása az őr-álló és a pásztori funkció, különösen a lelkeszsel nem rendelkező gyülekezetben van fontos szerepe a presbitereknek, akinek ilyen esetben megsokszorozódik a felelőssége. Ezen szolgálati tisztségeket a Biblia legitimálja, a kálvini egyházmodell és a közös európai és amerikai egyházmodell támasztja alá. A gyülekezet saját anyagi ügyeinek rendezése mellett minden egyes gyülekezet részt vesz az országos egyház anyagi fenntartásában is. Nagyobb építkezések, renoválások esetén egy-egy gyülekezet részesülhet külföldi testvéregyházak és egyházi segélyszervezetek által biztosított anyagi támogatásban is. Az 1618 gyülekezetnek mintegy 1200 lelkipásztora van ma. Az egyes gyülekezetek létszáma és összetétele igen nagyot változott az elmúlt évtizedekben. Egyrészt sok helyen összezsugorodtak az egykor önálló falusi gyülekezetek. Több helyen összevonásra került több gyülekezet is. Az utóbbi esztendőben az adminisztratív akadályok csökkenésével egyenes arányban nőtt a gyülekezetek közötti kapcsolatokat ápoló rendezvények száma és intenzitása.

¹ 1994. II. törvény

² <http://www.presbiterkepzes.hu/?q=node/192> (letöltés: 2012. október 15.)

³ 1994. évi II. törvény a Magyarországi Református Egyház alkotmányáról és kormányzatáról

2. Feladatkiszervezés- az állam kivonul teljesen a feladatellátásból?⁴

A rendszerváltó országokban, köztük hazánkban is a tradíciók hiányában felmerül a kérdés, miként viszonyuljon a kormányzat a közfeladat-ellátás nem állami szereplői között az egyházakhoz. Az egyházakra ebben a minőségükben nem úgy tekintünk, mint a hitéleti tevékenység szervezőire. Kétfajta megközelítés lehetséges arra vonatkozóan, hogy melyik szervezeti csoporthoz soroljuk őket. Egyrészt a civil szervezetekkel kapcsolhatjuk össze, mint közfeladat ellátókat. Azonban a közép- és kelet európai országokban a civil szféra nagyon fejletlen. Az egyházakat nem említhetjük meg a polgári szerveződések mellett, nem lehet a nonprofit szektor részeként kezelni, így önálló elbírálás alá esnek. Másrészt az egyházakat az európai kulturális örökség részének, hordozójának tekintjük ezért is fontos, hogy ne essenek azonos besorolásba a civil társadalom más szervezeti fajtájával.

A nem állami szervezetek közfeladatok ellátásába való bekapcsolódását a '90-es évek során született jogszabályok, még ha ágazati eltérésekkel, de többé-kevésbé megteremtették. A formák közül a tanulmány témáját az oktatási feladatok ellátására kötött közoktatási szerződés érinti. A feladat ellátója cél és címzett támogatásra jogosult, amely szolgáltatási feladatonként eltérő. A helyi önkormányzat ugyanakkor a közszolgáltatási feladat gazdája marad akkor is, ha megállapodást kötött meghatározott tevékenységi kör ellátásának átadásáról egy nem állami intézménnyel. Ha az ágazati szabályozás közül azokat vizsgáljuk meg, amelyek részletesen foglalkoznak a nem állami szervezetek számára kiadható feladatokkal és a kiszervezés feltételeivel, akkor lényegesen szűkebb listát kapunk. Az oktatás szférájában a közoktatásról szóló törvény teremtette meg a nem állami szereplőkkel való együttműködést. Ezáltal nyílt lehetőség az alapítványok, egyházak, gazdasági társaságok, természetes személyek iskolaalapítására. Ezen a területen a jogi keretek kitágítása együtt járt az adott ágazat többszektorrá válásával, más területeken ez a hatás elmaradt. Az egyéb ágazati törvények, mint például a környezetvédelemről, az egészségügyről, a sportról, a foglalkoztatásról szóló törvény többé- kevésbé lehetőséget adtak a nem állami szervezetekkel történő együttműködésre, az önálló intézményalapításra, azonban a szerződéses feladatellátás kereteit kevésbé részletesen szabályozták. Az önkormányzatok egyelőre nem gondolják végig, hogy melyek azok a feladatok, amelyeket önkormányzati hatáskörben kívánnak tartani, melyeket kívánnak kiszervezni a nonprofit és a profitorientált szféra irányába.

3. A Zsinat határozata a közfeladat átvételéről – tiltás vagy ajánlás?

Az előző részben taglalt feladatkiszervezés egyik biztosítékát jelenti a Magyarországi Református Egyház Zsinati Tanácsának határozata, amely az óvatosság elvére hívja fel az egyes egyházkerületek és egyházmegyék figyelmét. A Zsinati Tanács a határozatot 2011. február 23-án fogadta el.⁵ Az átvételek lebonyolításával kapcsolatosan útmutatót készítenek, me-

lyek valamennyi egyházkerülethez és egyházmegyéhez eljuttatnak. Ezen útmutató részletes tájékoztatást nyújt az önkormányzati oktatási és szociális intézmények átvételének kérdéseivel kapcsolatban.⁶ A Zsinati Tanács elfogadott határozatában kérte a gyülekezeteket, hogy tartózkodjanak a bajba jutott önkormányzatok intézményeinek átvételétől. A testület jogkörénél fogva nem tiltást rendelt el, fel akarta hívni a közvetlenül felelős egyházi hatóságok, az egyházkerületek figyelmét az intézményátadásokkal kapcsolatos kockázatokra. Az önkormányzatok ugyanis nagy számban keresik meg a gyülekezeteket az átadás szándékával, ám fenntartói tapasztalatok, valamint pénzügyi és jogszabályi ismeretek hiányában az intézmények fenntartása jelentős kockázatot hordozhat. A testület határozata arról is rendelkezik, hogy a hatályos egyházi jogszabályok értelmében az átvételekről egyeztetni kell a fokozatos felelős egyházi testületekkel. A Tanács döntése emlékeztet arra is, hogy az intézményfenntartók felelős testületei erkölcsi és anyagi felelősséggel tartoznak az átvett intézmények működtetéséért.

A Zsinati Tanács az egyházi törvények értelmében nem rendelkezik közvetlen ellenőrzési jogosultsággal az egyházi intézmények fenntartói felett, azonban, mint a költségvetési ügyekben illetékes egyházi testület, irányt mutathat, ajánlással élhet, megszabhatja a gazdálkodás általános rendjét a Magyarországi Református Egyházban. Az intézményátvételeknek ugyanis akár a közegyházra is kiható következményeik lehetnek. A döntés joga a felelős egyházkerületek és az egyházmegyék kezében van.

4. Oktatási intézményrendszer a Magyarországi Református Egyházban

A Magyarországi Református Egyház az évszázados gyakorlat folytatásaként közoktatási intézményeket tart fenn. A nevelés és az oktatás intézményekben – figyelemmel az általános állami, önkormányzati követelményekre – Istennek a Szentírásban adott kijelentése, a hitvallások és a magyar kálvinizmus szellemében folyik.

4.1. Az oktatási intézmények alapításának kérdése

A rendszerváltozást követően a demokratikus jogállam keretei között lehetőség nyílt arra, hogy a szülők, az oktatásban részt vevő tanulók élhessenek a szabad intézményválasztás jogával és az állami/önkormányzati intézményrendszer mellett egyházi fenntartású közoktatási intézményeket is választhassanak. A pártállam bukása után, 1990-ben az 1990. évi XXIII. törvénnyel módosított 1985. évi I. törvény tette lehetővé először, hogy Magyarországon az állami szervek és az önkormányzatok mellett a közoktatás feladatainak ellátásban közreműködhessenek az egyházak. Az intézményalapítás szabadsága nem változott a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény hatályba lépésével sem.

A közoktatási feladatellátásban való közreműködés megszerzésének a joga három tényezőtől tevődik össze. Elsőként a közoktatási tevékenység folytatására szükséges jog megszerzését, továbbá a közoktatási intézmény létrehozását, megalapítását kell megemlíteni.

⁶ A tájékoztatót a Zsinati Hivatal illetékes osztályai állították össze és az Elnökségi Tanács fogadta el.

⁴ Lásd erről részletesen: Horváth M., 2005; Horváth M., 2007.

⁵ Zsinati Tanács határozata: ZS.T.- 92/2011.02.23

http://www.reformatus.hu/data/documents/2013/01/15/eRE_kozlony_20110228.pdf (letöltés: 2012. szeptember 5.)

Ez utóbbi az alapító okirat kiadását és nyilvántartásba vételét jelenti. Végül, de nem utolsó sorban a működés megkezdéséhez szükséges engedély megszerzéséről, vagyis a működési engedélyről kell említést tennünk.

A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény 13. § (2) bekezdése alapján az egyház önálló képviselői egységgel rendelkező szervezeti egysége, tehát szervezete, intézménye, egyházközsege jogi személy. Az egyházak jogállására vonatkozó 2011. évi CCVI. törvény két kategóriát is megkülönböztet az egyházakon belül, a belső egyházi jogi személyt és az egyházi intézményt, amelyek jogi személyiséggel bírnak. A Magyarországi Református Egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994. évi II. törvény 4. § szerint a Magyarországi Református Egyháznak, önkormányzati jogú testületeinek, valamint az erre felhatalmazott intézményeinek önálló jogalanyisága van. Ezen jogszabály alapján jogi személy az anyaegyházközség, a társegyházközség, a missziói egyházközség, az egyházmegye, az egyházkerület és az országos szeretszolgálati intézmények. Az egyes egyházi fenntartású közoktatási intézmények pedig a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 37. § (1) bekezdése alapján rendelkeznek jogi személyiséggel. A jogszabály alapján közoktatási intézmény e törvényben meghatározott közoktatási feladatok ellátására létesített intézmény. A közoktatási intézmény jogi személy. Az egyházak, mint jogi személyek az 1990. évi IV. törvény 17.§ (1) bekezdése alapján vehetnek részt a közoktatásban, amely szerint az egyházi jogi személy elláthat minden olyan nevelési-oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, sport, illetőleg gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet, amelyet törvény nem tart fenn kizárólagosan az állam vagy állami szerv (intézmény) számára. E tevékenységi körben az egyházi jogi személy intézményt létesíthet és tarthat fenn. Ezen kívül meg kell említeni a jogi személyiség fogalmát az egyházra vonatkozóan. Az egyház erre vonatkozóan elismeri az állam jogalkotó hatalmát és elfogadja a jogi személyiség fogalmára vonatkozó állami jogszabályokban meghatározottakat.

Az egyházak tehát részt vállalva a közoktatási feladatok ellátásában, fenntartóként döntenek a törvényben meghatározott módon közoktatási intézmény alapításáról, nevének megállapításáról, gazdálkodási jogköréről, átszervezéséről és szüneteltetéséről. Több intézményt működtető fenntartó esetében a fenntartó történelmi kollégium szervezéséről dönthet. A fenntartó biztosítja a hitelvetek és célok megvalósításának feltételeit, segíti és ellenőrzi megvalósulásukat. Biztosítja továbbá a Magyarországi Református Egyház által vállalt kötelezettségek végrehajtásához a személyi és tárgyi feltételeket. Létrehozza jogainak és kötelezettségeinek gyakorlása, illetve végrehajtása érdekében az intézmény fenntartói igazgatótanácsát, meghatározza annak feladatait és hatáskörét. Jóváhagyja a nevelési-oktatási intézmény nevelési-, illetve pedagógiai programját, szervezeti és működési szabályzatát, minőségirányítási programját és házirendjét, ellenjegyzzi a kollektív szerződés tervezetét. Megbízta az intézmény vezetőjét, és gyakorolja felette a munkáltatói jogokat. Értékeli szakértők bevonásával az intézmény pedagógiai programjában meghatározott feladatok végrehajtását, a pedagógiai, szakmai munka eredményességét, legalább négyévenként ellenőrzi az intézmény működésének törvényességét, gazdálkodását, szakmai hatékonyságát, adatszolgáltatását, gyermek és ifjúságvédelmi tevékenységét. Kérheti bármely döntése előtt az oktatásügyi bizottságok, irodák és a református Pedagógiai Intézet és az Egységes Református Pedagógiai Szakszolgálat véleményét is.

A fenntartó gondoskodik az intézmény működésének és fejlesztésének anyagi feltételeiről, jóváhagyja az intézmény költségvetését, valamint az adható kedvezmények és jut-

tatások feltételeit. Nem tartozik a fenntartó mérlegelési körébe az olyan kedvezmények, juttatások megadása és biztosítása, amelyeket állami jogszabályok kötelezően írnak elő.

Az intézményalapítást a Magyarországi Református Egyházban az egyházi szabályokon belül a Magyarországi Református Egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994. évi II. törvény szabályozza. A törvény 133. § e) pontja szerint a Magyarországi Református Egyház Zsinata határoz közoktatási és felsőoktatási, valamint egyéb intézmények létrehozásáról, illetve a református oktatásügy szervezetről, irányításáról és felügyeletéről.

E jogkörében a Zsinat megalkotta az 1995. évi I. törvényt, a Magyarországi Református Egyház közoktatási törvényét. Ez alapján intézményt alapíthat, tarthat fenn a Magyarországi Református Egyház (a Zsinat), az egyházkerület, az egyházmegye, az egyházközség, előzetes megállapodás alapján több egyházi jogi személy együttesen, illetve református felsőoktatási intézmény. Intézmény alapításával, szüneteltetésével, átvételével, alapító okiratának módosításával kapcsolatos határozatokhoz a fenntartó egyházi jogi személy illetékes testületének döntése szükséges. Egyházközség és egyházmegye esetén intézmény alapításához, a működtetés szüneteltetéséhez, az alapító okiratának módosításához vagy más által alapított működő intézmény átvételéhez az egyházkerület elnökségének előzetes engedélye szükséges. A felsőoktatási intézmény által alapított közoktatási intézmény esetében a felsőoktatási intézmény fenntartójának kell az előzetes engedélye. Az intézmény alapítását kimondó határozat mellékletét képezi az alapító okirat. Ennek változása esetén a módosítást az alapító okirattal egyéges szerkezetbe kell foglalni, feltüntetve azon a módosított határozat számát és keltét is.

Református közoktatási intézmény alapításának feltétele az, hogy az alapító okirata és pedagógiai programja tartalmazza a református közoktatási törvényben meghatározott hitvallásos célokat, a működés megkezdéséhez és a színvonalas nevelő- és oktatómunkához szükséges személyi, tárgyi és anyagi feltételek tartósan rendelkezésre álljanak. Miután az intézményalapításra feljogosított egyházi jogi személy illetékes testülete kimondta az alapításról szóló határozatát és a testület elnöksége aláírásával hitelesíti az alapító okiratot, 30 napon belül meg kell indítani a nyilvántartásba vételi eljárást, melynek lezárásával, a jogerős határozat kiadásával az alapító okirat kiadásának napjára visszamenő hatállyal létrejön a református közoktatási intézmény. A jogszabályok által meghatározott feltételek teljesülése esetén indulhat meg a működés megkezdéséhez szükséges engedély kiadása iránti eljárás. A nyilvántartásba vétel, illetve a működési engedély megadását vagy megtagadását jelenteni kell a felettes egyházi hatóságnak, valamint az egyházkerületi és zsinati oktatásügyi szerveknek. Az alapító okiratban szereplő adatokban bekövetkezett változásokat a jogszabályban meghatározott időtartamon belül be kell jelenteni az illetékes állami hatóságnak.

4.2. Közoktatási intézmény megszüntetése

Közoktatási intézmény megszüntetését a fenntartó egyházi jogi személy illetékes testülete mondhatja ki a szorgalmi időn kívüli hatállyal. A határozat kimondása után 30 napon belül kezdeményezni kell a működési engedély visszavonásával összefüggő eljárást az illetékes jegyzőnél vagy főjegyzőnél. Református közoktatási intézmény nem református fenntartónak történő átadásakor az ingatlan tulajdonjogának átruházására nem kerülhet sor, csak az intézmény működtetésének átengedésére, eredeti rendeltetésének megtartása mellett. Ez

esetben szerződésbe kell foglalni a hit- és erkölcsstan oktatás biztosítását és a református intézmény alkalmazottainak további foglalkoztatását.

4.3. A református közoktatási intézmény ellenőrzése

Református közoktatási intézmény szakmai ellenőrzésében az vehet részt, aki szerepel a Református Pedagógiai Intézet által vezetett Országos református szakértői névjegyzékben. Az Országos református szakértői névjegyzékbe felvehető pályázattal vagy meghívással 5 évre, aki feladatának ellátásához szükséges szakirányú felsőfokú végzettséggel és szakterületén 10 éves gyakorlattal rendelkezik, szakterületének elismert képviselője. A névjegyzékbe való felvétel 5 évre szól, de ez az időtartam meghosszabbítható. A névjegyzékbe való felvételre javaslatot tehet bármelyik természetes személy vagy református egyházi jogi személy. Hit- és erkölcsoktatói szakértői listára elsősorban teológiai lelkészi és pedagógiai végzettséggel rendelkező személyek vehetők fel, az illetékes szakbizottságok véleményének figyelembevételével. A szakértők szakvéleményt adhatnak az intézményvezető, a fenntartó vagy az illetékes egyházi szerv írásbeli kérésére. Az egyházközségi és egyházmegyei fenntartású intézmény esetén az egyházkerületi oktatásügyi iroda, egyházkerületi fenntartású intézmény esetén az egyházkerületi és a zsinati oktatásügyi iroda kérhet szakértői véleményt. Református közoktatási intézményben szakmai ellenőrzést az intézmény fenntartója, illetve a különböző egyházi testületek oktatási irodája, valamint oktatásügyi bizottsága is kezdeményezhet. A közoktatási intézmény általános ellenőrzésére jogosult a fenntartó az igazgatótanács útján, valamint a fenntartó felettes egyházi hatósága. A szakmai, a gazdálkodási, valamint az általános ellenőrzés megállapításait, továbbá a vélelmezett jogszabálysértéseket írásban kell a fenntartó tudomására hozni. Intézkedésre kizárólag a fenntartó illetékes testülete jogosult az igazgatótanács vagy az igazgató útján.

4.4. A református tanügyigazgatás országos zsinati szintű intézményei

A Magyarországi Református Egyház közoktatási rendszere több szintből épül fel. Országos szinten a Zsinat, annak Oktatásügyi Szakbizottsága és Oktatásügyi Irodája valósítja meg a feladatokat. Ezen intézményeket pedig segíti a Református Pedagógiai Intézet. Egyházkerületi szinten az oktatásügyi iroda lát el feladatokat, egyházmegyei szinten pedig oktatásügyi bizottságok felállítására kerülhet sor.

A *Zsinat* valamennyi közoktatási intézményének felügyeleti szerve. Szabályozza és felügyeli az egyház valamennyi közoktatási intézményének szellemi és anyagi ügyeit, összehangolt működését. Jóváhagyja a Magyarországi Református Egyház közép- és hosszú távú nevelési-oktatási koncepcióját. Tevékenységét két intézményen keresztül valósítja meg: a Zsinat Oktatásügyi Szakbizottságán, valamint a Zsinati Oktatásügyi Irodán keresztül. A *Zsinat Oktatásügyi Bizottsága* a Zsinat által felállítandó állandó bizottság, amely javaslattevő, előkészítő szerv a Zsinat irányító és felügyeleti tevékenységében. A Zsinat útmutatásainak megfelelően elvi irányítást és felügyeletet gyakorol az egyházkerületek, egyházmegyék és egyházközségek illetékes oktatásügyi szerve felett. Javaslatot tesz a Zsi-

natnak törvényalkotásra, módosításra vagy intézkedés megtételére.⁷ A Bizottság jelenleg nyolc tagból áll.⁸

A *Zsinati Oktatásügyi Iroda* Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodája Hivatalán⁹ belül helyezkedik el. Az Iroda a Magyarországi Református Egyház oktatási ügyeinek adminisztratív, koordináló, ügyintéző szerve. Szervezi az egyházi közoktatás, felsőoktatás, hittanoktatás és felnőttképzés ügyeit. Az intézmények működéséhez szükséges adatokat, információkat összegyűjti és nyilvántartja. Nyilvántartást vezet a Magyarországi Református Egyház valamennyi nevelési, illetve nevelési-oktatási intézményéről, felelősen kezeli azok adatbázisát. Országos fenntartói és intézményvezetői értekezleteket szervez. Összeállítja a nem szakmai szolgáltatások körébe tartozó országos rendezvények programját és eseménynaptárát.¹⁰ Feladatait a Zsinat Elnökségének irányítása mellett és a ráruházott hatáskörben látja el. Részletes feladatkörét egyrészről az egyházi közoktatási törvény, másrészről az egyházi felsőoktatási törvény határozza meg. Feladatai között megemlíthetjük, hogy a Zsinat, a Zsinati Tanács és a Zsinat Elnökségének határozatait, intézkedéseit közvetíti az egyházkerületek, az egyházkerületi oktatásügyi szervezetek, valamint a felsőoktatási és a közoktatási intézmények felé. A Zsinati Oktatásügyi Szakbizottság, a Katechetikai Szakbizottság és a Vallásoktatási Szakbizottság ülései összehívásának és tárgysorozatok megállapításának adminisztratív előkészítését végzi, emellett az Oktatásügyi Szakbizottság titkáráként gondoskodik a jegyzőkönyvek elkészítéséről.

Az Irodának pénzügyi és gazdasági feladatai is vannak. Nyilvántartást vezet a Magyarországi Református Egyház közoktatási és felsőoktatási intézményeiről, s az általa kezelt adatbázis segítségével és más jogszabályok által meghatározott határidők figyelembe vételével a közoktatási kiegészítő támogatás, illetve más normatív jellegű támogatások létszám-arányos lebontásáért felel. A közoktatási kiegészítő támogatás ügykezelésével kapcsolatos banki műveleteket az Oktatásügyi Iroda a Gazdasági és Pénzügyi Osztályon keresztül vagy külön szabályzat alapján végzi. Az Oktatásügyi Iroda vezetője gondoskodik az országos oktatási szervek költségvetési támogatásának tervezéséről, felelőssége kiterjed a Református Tehetséggondozó Alapítvány és a Református Pedagógiai Intézet, Református Pedagógiai Szakszolgálat, valamint egyéb zsinati oktatási intézmények számára befolyó támogatások kellő időben történő eljuttatására.

Az Oktatásügyi Iroda a jogszabályokban előírt feladatai mellett a Zsinatnak, a Zsinati Tanácsnak, illetve a Zsinat Elnökségének a megbízásából más, a református oktatás-nevelés ügyét érintő feladatokat is ellát. Az Oktatásügyi Iroda vezetője képviseli a Magyarországi Református Egyházat a Közoktatás-politikai Tanácsban, illetve más állami vagy egyházi

⁷ 1995. évi I. törvény

⁸ <http://www.reformatus.hu/mutat/6134/> (letöltés: 2012. november 12.)

⁹ A Hivatal a következő egységekből épül fel: Zsinat Elnöksége, Zsinati Tanácsos, Tanácsosi Titkárság, Kommunikációs szolgálat, Vagyongkezelés és gondnokság, Elnökségi Titkárság, ügyviteli jellegű szervezeti egységek (Gazdasági és Pénzügyi Osztály; Közigazgatási és Jogi Osztály), ágazati feladatokat ellátó szervezeti egységek (Külügyi Iroda, Ifjúsági Iroda, Missziói Iroda, Oktatásügyi Iroda, Szeretetszolgálati Iroda).

¹⁰ 1995. évi I. törvény 14. §

oktatási szervezetben és erről a tevékenységről folyamatosan tájékoztatja Zsinat Elnökségét.¹¹

A Magyarországi Református Egyház az intézmények szakmai munkájának segítésére *Református Pedagógiai Intézetet* működtet. A Pedagógiai Intézet segíti az intézmények tartalmi munkáját a tantervek, tankönyvek, segédanyagok kiadásával, megjelentetésével, készíttetésével és véleményeztetésével, pedagógiatájékoztatással. Országos református szakértői névjegyzéket állít össze (iskolavezetési, pedagógiai, szaktárgyi, jogi, pénzügyi-gazdasági) szakértőkből. Szaktanácsadó hálózatot működtet. A nem református közoktatási intézményekben folyó hit- és erkölcsoktatást szakmailag segíti az egyházkerületi és az egyházmegyei katechetikai előadókbevonásával, nevelési-oktatási szakvéleményeket, állásfoglalásokat készít, ajánló jegyzékeket készít az intézmények által választható pedagógiai módszerekről és tankönyvekről. A Pedagógiai Intézet továbbképzési programokat, országos rendezvényeket szervez, koordinálja és összeállítja az országos, éves versenynaptárt és a továbbképzési rendezvénynaptárt, figyelemmel kíséri és közkinccsá teszi a kiemelkedő pedagógiai teljesítményeket, javaslatot tehet azok elismerésére.¹² Feladata továbbá a magyar református iskolák pedagógiai és kulturális hagyományainak a nyomon követése, feldolgozása és azoknak megismertetése, valamint ezen keresztül a határon túli magyar tannyelvű református intézmények tevékenységének segítése, szakmai kapcsolatok ápolása velük. Ezen kívül a hazai és külföldi egyházi és állami pedagógiai- és kutatóintézetekkel is kapcsolatot tart. A Pedagógiai Intézet és az Oktatásügyi Iroda munkájában együttműködve jár el, az Intézet igazgatója tanácskozási joggal tagja az Oktatásügyi Bizottságnak.

4.5. A református tanügyigazgatás regionális intézményei

Az egyházkerületek tanügyirányítási feladataikat oktatásügyi bizottság működtetésével vagy oktatásügyi iroda létesítésével látják el. Amennyiben mindkettőt működtetik, közöztük a feladatmegosztást határozatban kell rögzíteni.

Az egyházkerületi oktatásügyi bizottság, illetve iroda az egyházkerület javaslattevő, előkészítő szerve, amely segíti az egyházkerület irányító és felügyeleti tevékenységét. A Zsinat és az egyházkerület útmutatásainak megfelelően elvi irányítást és felügyeletet gyakorol az egyházmegyék és az egyházközségek oktatással kapcsolatos tevékenysége felett. Javaslatot tehetnek az egyházkerületnek szabályrendelet alkotására, módosítására vagy intézkedés megtételére. Az egyházkerületi oktatásügyi irodát az egyházkerületi közgyűlés hozza létre és választja meg vezetőjét, a tanácsost és a főtanácsost.¹³ Az oktatási bizottság vagy iroda látja el az egyházkerületi fenntartású intézmények fenntartói feladatait is. Továbbítja az egyházkerület területén lévő intézményektől és fenntartóktól érkező adatokat, észrevételeket, javaslatokat az illetékes egyházkerületi, zsinati bizottságokhoz, szervezetek-

¹¹ Zsinati Tanácsi határozat a Zsinati Iroda szervezeti és működési szabályzatának elfogadása tárgyában, www.reformatus.hu/.../Zsinati_Tanacsi_határozatok_03.11.26..doc (letöltés: 2012. november 10.)

¹² 1995. évi I. törvény

¹³ 1995. évi I. törvény

hez. Munkatársai, szakértői rendszeresen látogatják, segítik és felügyelik az egyházkerület területén működő nem zsinati fenntartású intézményeket.

Az egyházmegyék tanügyirányítási feladataik szervezésére egyházmegyei oktatásügyi bizottságot hozhatnak létre. Az egyházmegyei oktatásügyi bizottság köteles a felsőbb oktatásügyi bizottságok és irodák, valamint a vele kapcsolatban lévő intézmények tevékenységét támogatni.¹⁴

A legkisebb területi szinten, az egyházközség presbitériuma vagy bizottságot hoz létre vagy szakértőt bíz meg az oktatással kapcsolatos feladatai ellátására.

4.6. Egységes Református Pedagógiai Szakszolgálat

Az Egységes Református Pedagógiai Szakszolgálat 2000-ben alakult meg, amelynek fenntartója a Magyarországi Református Egyház Zsinata. Fő tevékenysége az iskolai előkészítő oktatásra, valamint az alapfokú oktatásra terjed ki. 2007-ig korai fejlesztést és fejlesztő felkészítést végzett az intézmény.¹⁵ Az iskolai felkészítő középpontjában a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, iskolai életmódra való felkészítése, fejlesztése és gondozása áll. Az alapfokú oktatásban a logopédia, gyógypedagógia, konduktív pedagógiai ellátás, fejlesztő iskola, magántanulók ellátása, készségfejlesztő ellátás, nevelési tanácsadó, utazótanári szolgálat, bejáró tanulók ellátása, napközi foglalkoztatás teszi ki tevékenységének fő részét.¹⁶

5. Összefoglaló számokban

Összesen 210 óvodában, közoktatási és felsőoktatási intézményünkben közel 45 ezer diák vesz részt oktatásban. A következő táblázatok a közoktatási ellátási formák és az ellátásban résztvevők arányát, illetve az oktatási, nevelési intézmények számbeli megosztását mutatják be.

1. táblázat

A Magyarországi Református Egyház oktatási intézményeinek száma, 2011/2012-es tanév eleje

oktatási intézmény típusa	intézmény száma
óvoda	47
általános iskola	76
gimnázium	28
szakközépiskola	8
szakiskola	3
művészetoktatási intézmény	14

¹⁴ 1995. évi I. törvény

¹⁵ <http://www.reformatuspedagogiaiszakszolgalat.hu/> (letöltés: 2012. november 10.)

¹⁶ <http://www.reformatus.hu/mutat/6119/> (letöltés: 2012. november 10.)

oktatási intézmény típusa	intézmény száma
gyógypedagógiai intézmény	6
diákotthon	21
pedagógiai szakszolgálat	2
pedagógiai szakmai szolgáltató intézmény	1
egyetem	2
főiskola	2
összesen:	210

Forrás: www.reformatus.hu

2. táblázat

Tanulók létszáma a református oktatásban, 2011/2012-es tanév eleje

Képzés típusa	tanulók száma
közoktatásban részt vevők összesen	39 229
felsőoktatás	5 221
hittanoktatás	113 956
óvodai nevelés	4 238
Iskolai oktatás 1–8. évfolyam	20 937
Iskolai oktatás 9–13. évfolyam	9 241
Iskolai szakképzés	427
Alapfokú művészetoktatás heti 4 vagy több órában	2 196
Alapfokú művészetoktatás heti 4 óránál kevesebb	297
Kollégiumi nevelés, ellátás	1 741
Korai fejlesztésben, gondozásban évente átlagosan résztvevők	30
fejlesztő tevékenységben évente átlagosan résztvevők	122

Forrás: www.reformatus.hu

Befejezés

A mai világban ahhoz, hogy az ország a humán tőke befektetéséből nyereséget tudjon magának szerezni, nagy szükség van az egyházi intézményekre az óvodától a mesterképzésig. Napjainkban a humán tőkebefektetés számít a legjobb befektetésnek. A falvak, városok és az ország jövője függ attól, hogy a felnövekvő nemzedék hogyan határozza meg Magyarország identitását. A tanulmányban foglaltak alapján úgy gondolom, hogy ez egy hosszú távú együttműködés lehet a közszolgáltatások terén mindkét fél között. Az elemzés összegzéseként megállapíthatjuk, hogy a régi hagyományok kerülnek ezzel előtérbe. Megállapíthatjuk, hogy az egyház az adományokból és az államtól kapott támogatásokból hatékonyan és magasabb színvonalon tudja biztosítani a közoktatást, ami az ország javait szolgálja.

Irodalomjegyzék

- BAKÓ Szilvia – BENCZE Márta – KÖVÁRINÉ BENKŐ Ingrid – PAPP Kornél – SZÜDI János – UJHÁZI Lóránd – ZSUGYEL János (2009): Egyházi fenntartású nevelési-oktatási intézmények kézikönyve. Budapest: CompLex
- GESZTELYI Tamás (szerk.): Egyházak és vallások a mai Magyarországon. Budapest: Akadémia Kiadó, 1991.
- HORVÁTH M. Tamás (2005): Közmenedzsment. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- HORVÁTH M. Tamás (2007): Magunkon kívül, In: Horváth M. Tamás (szerk.): *Piacok a főtéren. Helyi kormányzás és szolgáltatásszervezés*. Budapest: KSZK ROP 3.1.1. Programigazgatóság. 69–119. o.
- KÉKI Imre (2000): A Magyarországi Református Egyház szervezete és élete. Szeged: Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szegedi Vallásánár Tanszék.

Jogszabályok jegyzéke

- 1985. évi I. törvény az oktatásról
- 1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról
- 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
- 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról

Egyéb források

- 1994. évi II. törvény az egyház alkotmányáról és kormányzatáról
- 1995. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház közoktatási törvénye
- Zsinati Tanácsi határozata: ZS.T.- 92/2011.02.23 http://www.reformatus.hu/data/documents/2013/01/15/eRE_kozlony_20110228.pdf (letöltés: 2012. szeptember 5.)
- <http://www.presbiterkepzes.hu/?q=node/192> (letöltés: 2012. október 15.)
- <http://www.reformatus.hu/mutat/6134/> (letöltés: 2012. november 12.)
- www.reformatus.hu/.../Zsinati_Tanacsi_határozatok_03.11.26..doc (letöltés: 2012. november 10.)
- <http://www.reformatuspedagogiaiszakszolgalat.hu/> (letöltés: 2012. november 10.)
- <http://www.reformatus.hu/mutat/6119/> (letöltés: 2012. november 10.)
- <http://www.reformatus.hu/mutat/6127/> (letöltés: 2012. november 10.)

A kötet az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 101147 sz. *Városi kormányzás közepes városokban és várostérségekben* című támogatott pályázata (2012–15) keretében készült.

A kutatás feltételeit a DEBRECENI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARA biztosítja.

Vezető kutató:
Horváth M. Tamás

Kutatásszervező:
Szilágyi Bernadett

Általános lektor:
Józsa Zoltán

A kötet szaklektora és olvasószerkesztője:
Szilágyi Bernadett

További szakértő-lektor:
Péteri Gábor (1., 4. és 13. fejezet)

© Dialóg Campus Kiadó, 2013

© Horváth M. Tamás és szerzőtársai, 2013

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Előszó a kötethez	7
1. Újraszabva. A városi kormányzás szövete a kontinensen (Horváth M. Tamás – Józsa Zoltán – Hoffman István)	9
ELSŐ RÉSZ ERŐFORRÁS-PROBLÉMÁK	43
2. Kollégiumok PPP-ben: lesznek vagy vesznek? (Varga Judit)	45
3. Az állam és mások. A személyes szociális szolgáltatások engedélyezési rendszere (Krizsai Anita)	63
4. Az önkormányzati adósságrendezés kérdései (Gyirán Zoltán)	99
5. Alternatív szolgáltatásszervezési módok alkalmazása. (Hajdúböszörmény példáján) (Lévai Antal)	119
6. A városi kormányzás közjogi eszközei (Veres Enikő)	137
MÁSODIK RÉSZ GLOBÁLIS HATÁSOK	153
7. Elefánt... (Állam a szerződési és társasági viszonyokban) (Horváth M. Tamás)	155
8. Nemzetközi beruházásvédelmi megállapodások és egyezmények (Szemesi Sándor)	173
9. A települési vízgazdálkodás életciklus szemléletű modellje (Pump Judit)	195
HARMADIK RÉSZ EGYHÁZAK ÁLTAL ELLÁTOTT KÖZSZOLGÁLTATÁSOK	217
10. Az egyházak részére nyújtott költségvetési támogatások (Szerdi András)	219
11. A Magyar Katolikus Egyház és az állam közpénzügyi kapcsolatai (Bocskai Erzsébet)	237
12. A Magyarországi Református Egyház közoktatási tevékenységre vonatkozó belső szabályai (Ajtai Ferenc)	251
13. A közoktatás finanszírozása egyházi fenntartók esetében (Szilágyi Bernadett)	265

Terít vagy hálóz? A 21. század közigazgatásának funkcionális kérdése ez.

Bár helyi közigazgatás nincs adminisztratív területbeosztás nélkül, mégis egyre jobban terjednek itt is a modern virtuális formák. A szokásos községi és városi önkormányzat egy határok között lefedett területet és ott gyakorolt közösségi feladatok ellátásának együttesét jelenti. A kormányzás ehhez képest funkcionális, nem terít be földrajzi helyet vagy teret. Nem is stabil, terjed vagy szűkül – mindig mozgásban van.

A kötet a városi kormányzás *dinamikus* jelenségeiről szól. Ilyenek a magánerőforrások bevonásának vagy éppen korlátozásának formái a társadalmilag közös feladatok ellátása körében. Idesoroljuk a közüzemi szolgáltatók között a multinacionális vállalatokat vagy az önkormányzati holdingokat. Sajátos kérdés az állami szervezetigazgatás alakulása ebben a megváltozott környezetben.

Más dimenzióban a globális hatások nem üzleti kifejeződései a társadalmi önszerveződések nagyrendszerei. Ezekkel „szervezési értelemben” rokonságot mutat az egyházak által végzett számos közfeladat-ellátási tevékenység.

A nem szokványos értelemben vett *hálózatosság* új vagy sokszor éppen csak újraértelmezett formáiból szemezgetnek a könyv tematikusan összefüggő tanulmányai.

Az alapul fekvő kutatást egyetemközi csapat végezte, amibe hallgatók és kezdő szakemberek, doktori hallgatók egyaránt bekapcsolódtak. A projekt, aminek tematikus elemző munkáit tartja az olvasó kezében, az OTKA támogatásával valósul meg.

www.dialogcampus.hu
ISBN 978-615-5376-08-5

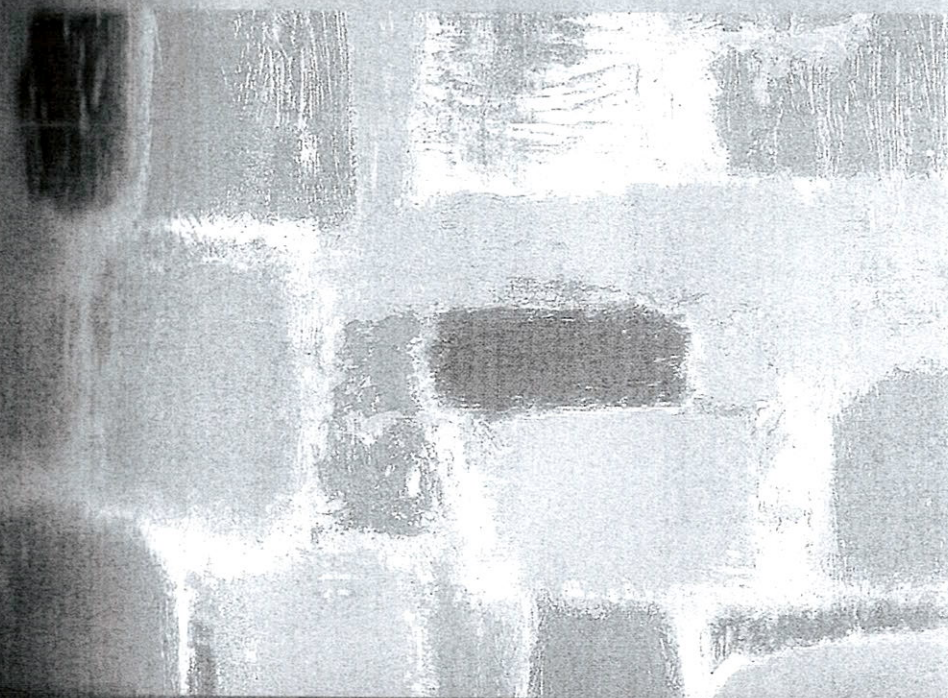

9 786155 376085

Horváth M. Tamás (szerk.)

Jelenségek

A VÁROSI KORMÁNYZÁS KÖRÉBŐL

35.0

KÖZSEKTOR-OLVASMÁNYOK

DIALÓG CAMPUS